

Bedömning och behandling av utmattningssyndrom

Giorgio Grossi

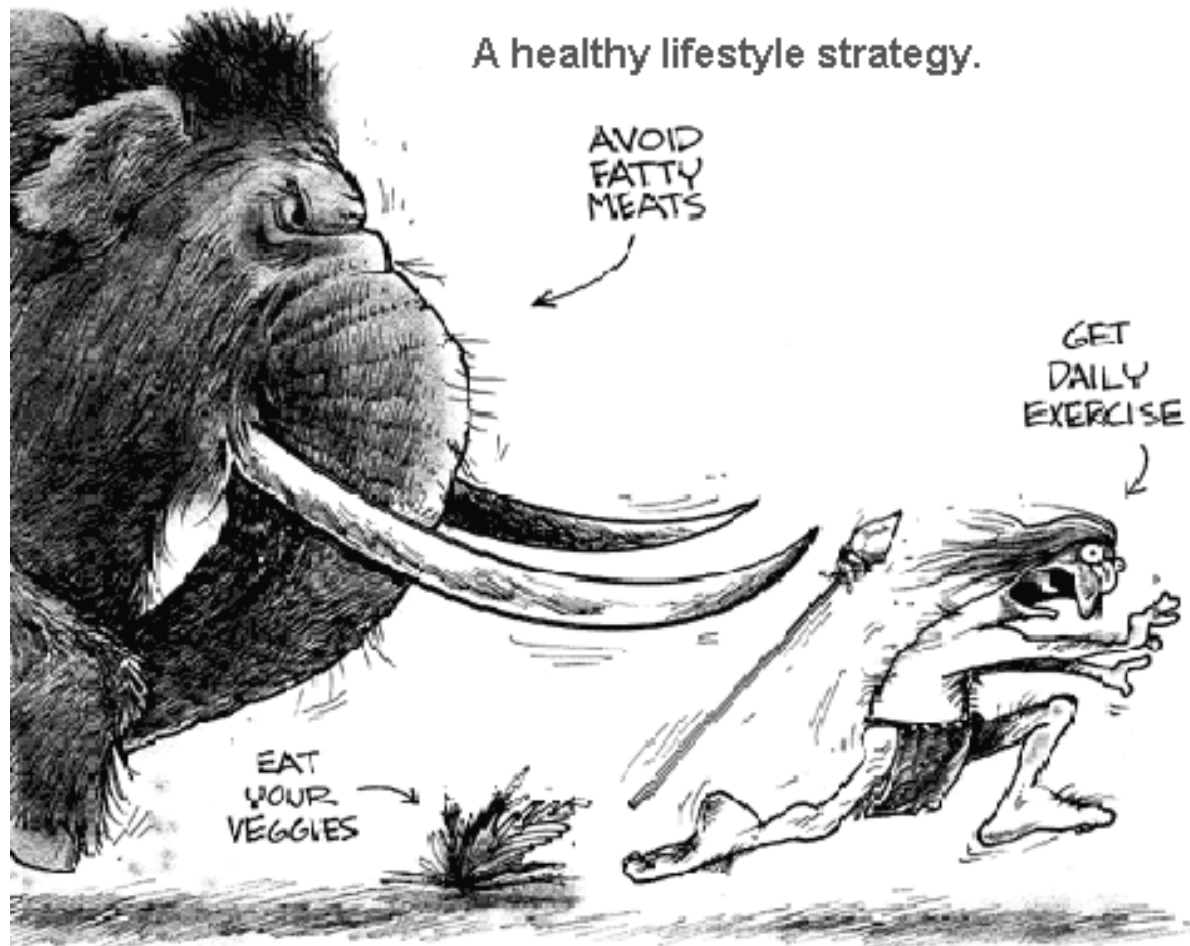
Beteendevetare, leg psykoterapeut

Docent i medicinsk psykologi

Utbrändhet

- Från engelskan: Burnout
- Freudenberger, Maslach m fl
- Reaktion bland personer i människovårdande yrken
- Känslomässig utmattning, avhumanisering, minskad professionell prestation

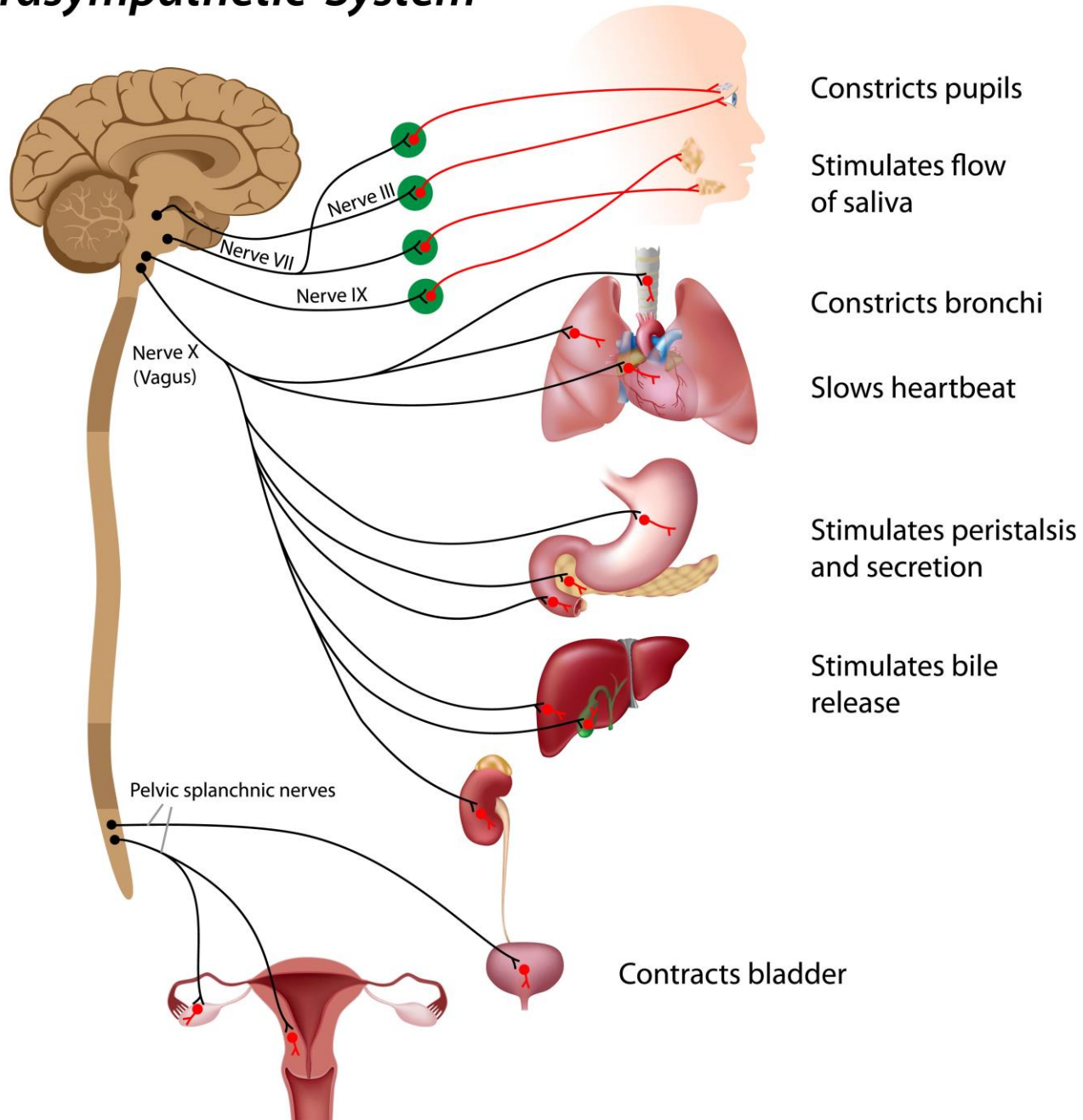
Stress för...

...och nu

Parasympathetic System

Constricts pupils

Stimulates flow of saliva

Constricts bronchi

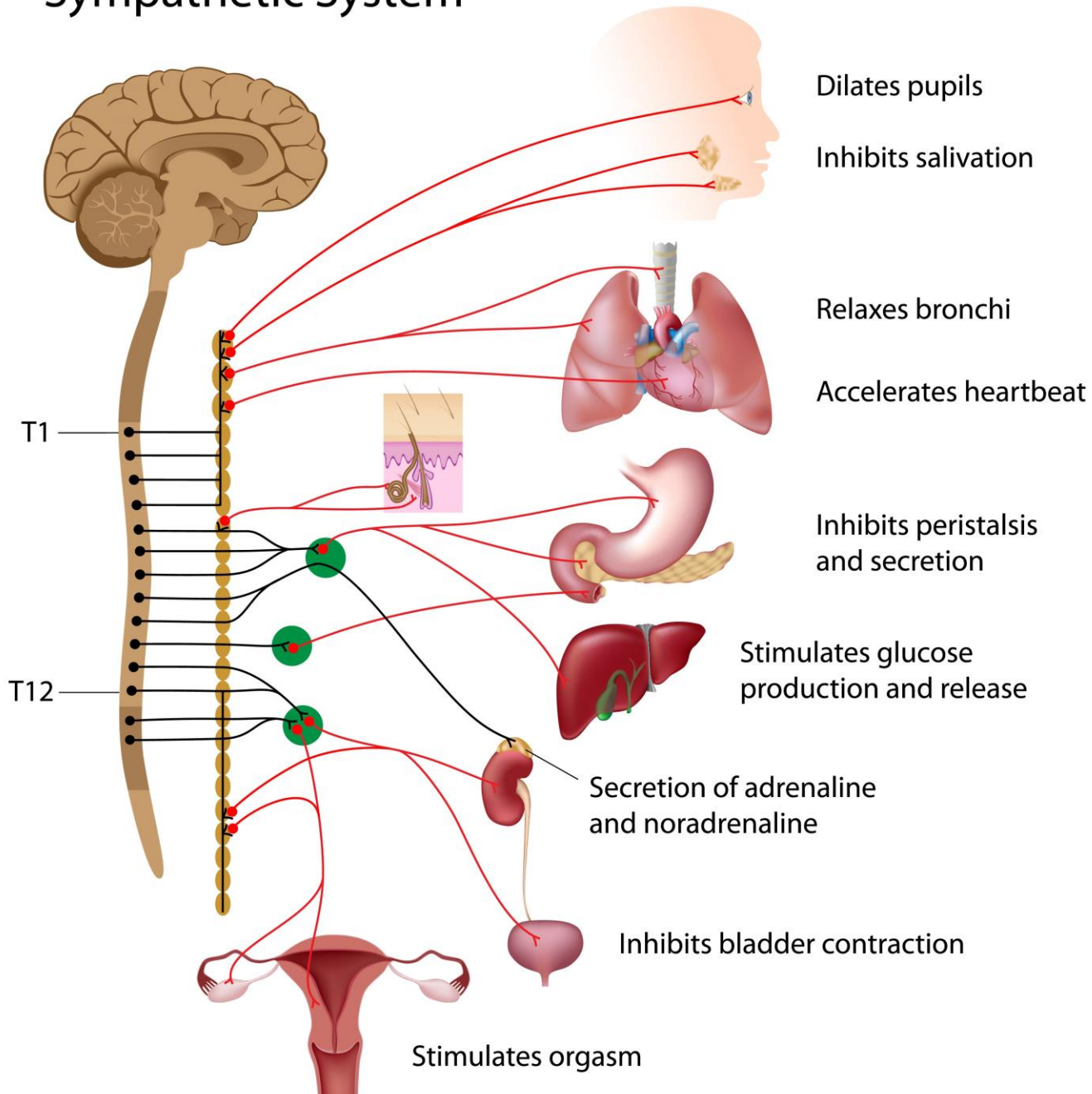
Slows heartbeat

Stimulates peristalsis and secretion

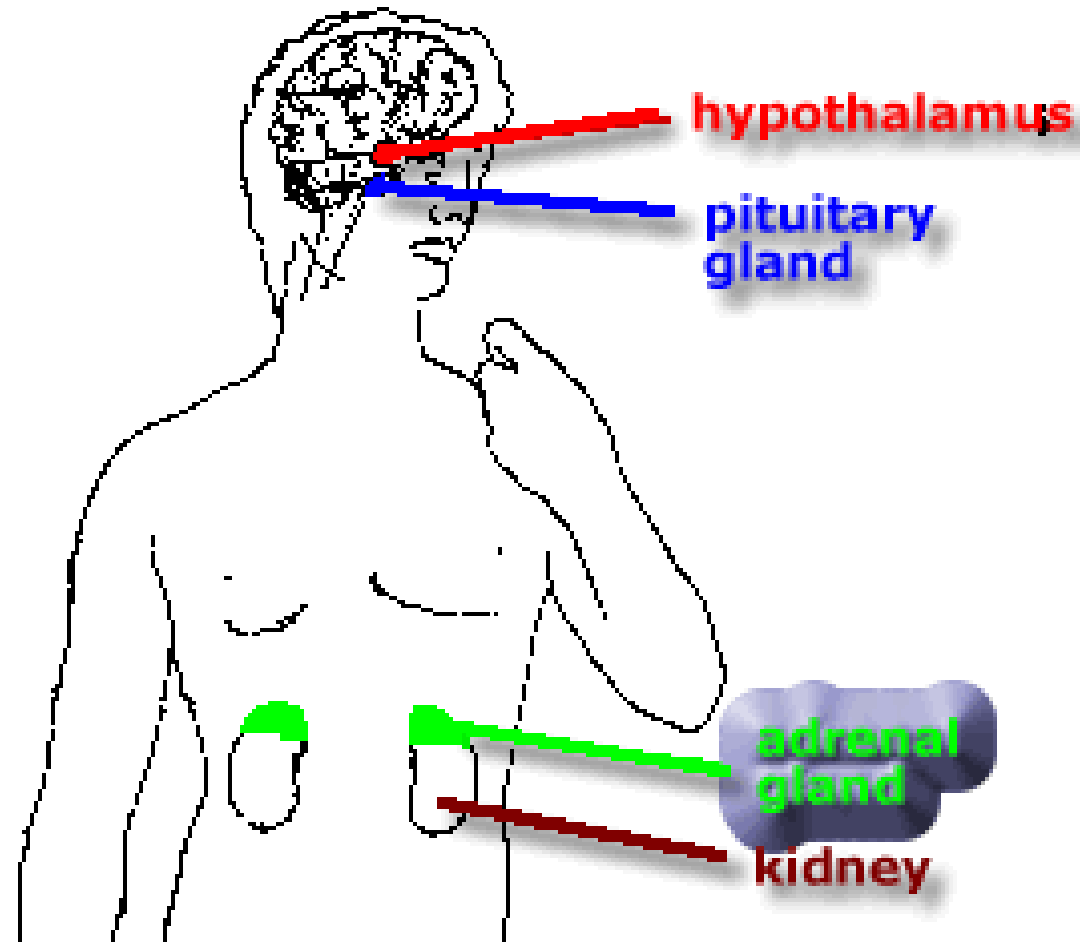
Stimulates bile release

Contracts bladder

Sympathetic System

HPA-axeln

Värdera typen av stress

- Akut stressreaktion (F43.0)
- PTSD (F43.1)
- Anpassningsstörning (F43.2)
- Utmattningsyndrom (F43.8A)
- Reaktion på svår stress, ospecificerad (F43.9)

Utmattningssyndrom (F 43.8A)

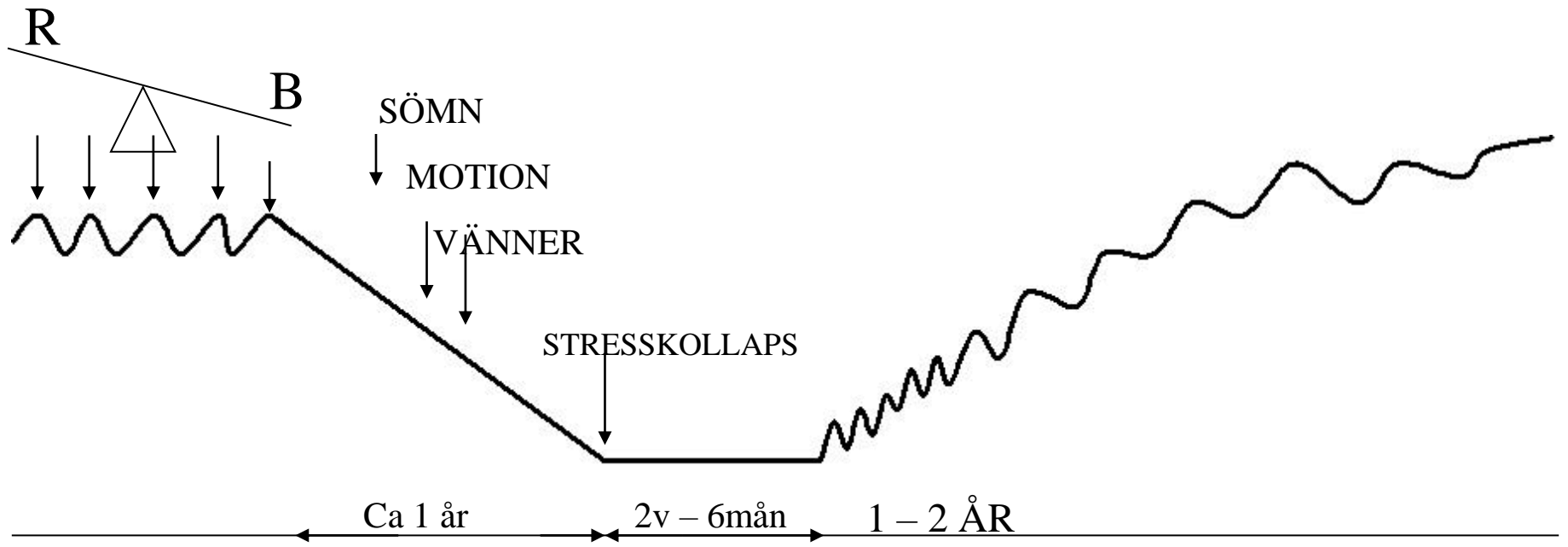
- A. Psykiska och fysiska symtom på utmattning under minst två veckor. Koppling till tydligt identifierbara stressorer under minst sex månader.

Utmattningssyndrom (F 43.8A)

- B. Påtaglig brist på psykisk/fysisk energi dominerar bilden. Minskad företagsamhet, uthållighet och förlängd återhämtningstid efter belastning.

Utmattningssyndrom (F 43.8A)

- C. Minst 4 av följande:
  1. Koncentrationssvårigheter/minnesstörning
  2. Oförmåga att hantera krav särskilt under tidspress
  3. Labilitet/irritabilitet
  4. Sömnstörning
  5. Kroppslig svaghet/utröttbarhet
  6. Fysiska symtom: värk, hjärklappning, ljus- ljudkänslighet m fl

Omhändertagande

Behandling

Rehabilitering

Differentialdiagnoser

- Somatik: B12-brist, sköldkörtel, diabetes, KOL, hjärta/kärl, apné, Addison m fl
- Psykiatri: depression, ångest, PTSD, neuropsykiatri, beroende, ev annan psyk

Tidiga insatser

- Saklig info
- Förmedla hopp
- Lindra symtom
- Skapa struktur: mat, fysisk aktivitet, sömn
- Minska yttre stress
- Involvera arbetsgivare

Behandlingsforskning

- Ingen vedertagen behandling men multimodal rehab rekommenderas
- Vanliga utfallsmått: symtom och ssk/arbetsåtergång.
- Symtom verkar förbättras oavsett intervention
- Inget samband symtom/arbetsåtergång
- Riktade insatser mot arbetsåtergång minskar ssk effektivast

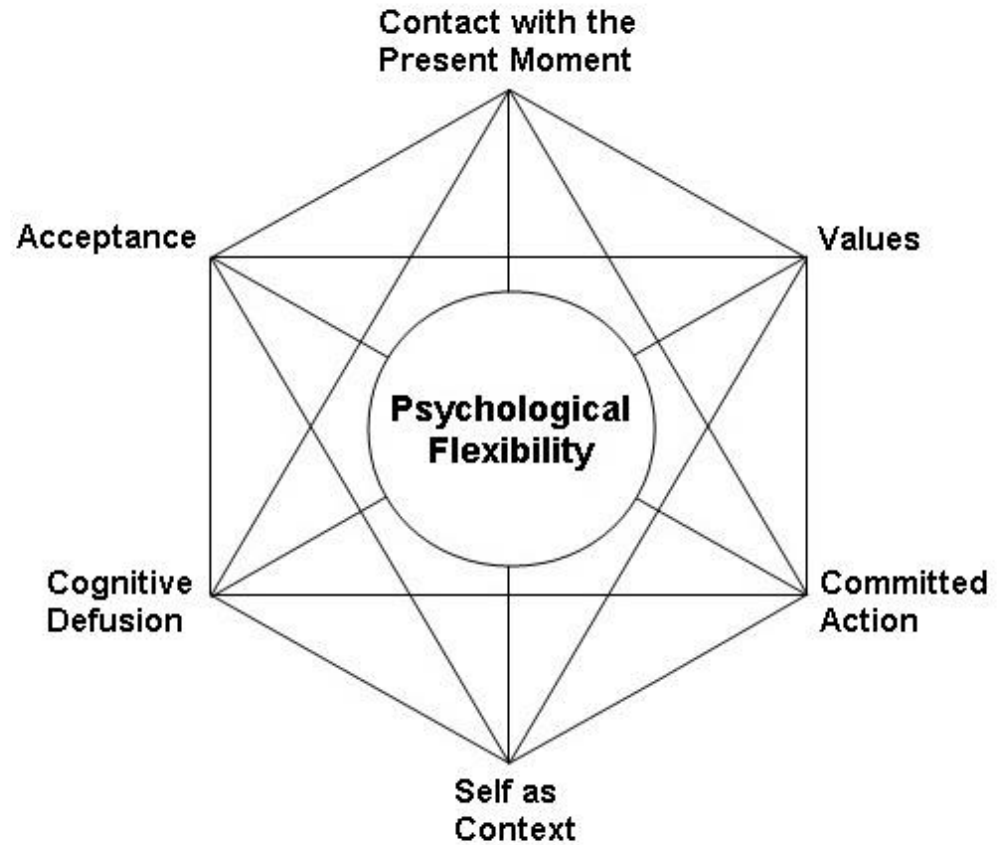
Se till exempel: Perski, O, Grossi, G, Perski, A & Niemi, M (2017). A systemativ review and meta-analysis of tertiary interventions in clinical burnout. *Scandinavian Journal of Psychology* 58: 551-561.

Vår multimodala rehabilitering

- ACT-grupp + individuellt
- Arbetslivsplaneringsgrupp + individuellt
- Fysioterapi i grupp
- Sömnföreläsning

Hexaflex

Psykoedukation om UMS

Ge saklig information om UMS

- Dess olika faser
- Hur symtom och beteendemönster påverkas över tid
- Faktorer som vidmakthåller (boom & bust)
- Syftet med behandlingen

Detta gör tillståndet begripligt, tar delvis bort stigmat och skapar tilltro till behandlaren.

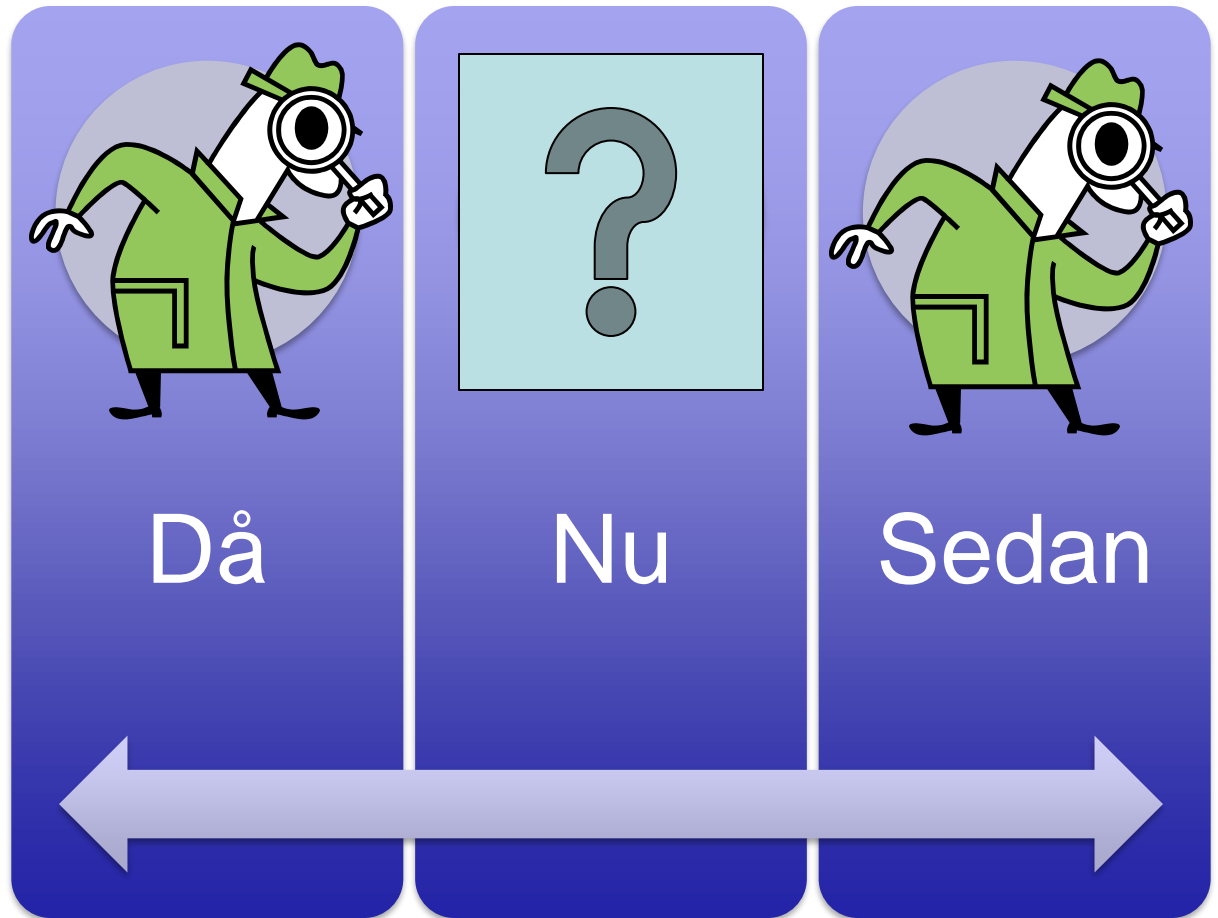
Beteendets riktningar

Mer
kontroll

Mer
mening

Tidsfönstret

Sätt ord på...

Tre saker du ser

Tre ljud du hör

Tre kroppsliga förnimmelser

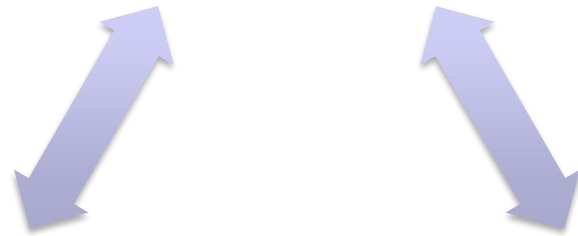
3 – 2 - 1

Sinnesrobönen

**Ge mig sinnesro, att
acceptera, det jag inte kan
förändra,
mod, att förändra det jag kan
och förstånd att inse
skillnaden.**

Känsla

Tanke

Kropp

Impuls

Acceptans

- Låta tankar, känslor och fysiska förnimmelser vara precis som de är, oavsett om de är angenäma eller ej.
- Låta dem komma och gå som de vill, utan att kämpa emot.

Fusion med tankar

- Sammansmältning med tankar
- Distanslöshet
- Att fastna i tankar och låta dom styra beteendet

Citron, citron, citron...

Defusion

- Att se på tankar utifrån
- Observera tankar istället för att fastna i dom
- Låta tankar komma och gå utan att hålla fast dom

Defusionstekniker

- Normalisera tankar
- Jmfr sinnet med en radio, pratmaskin, tankeapparat.
- Just nu har jag tanken: "..."
- Tankarnas ändamålsenlighet: funkar tanken? Hjälper den dig leva det liv du vill leva?

Men...det är ju sant!

Livskompassen

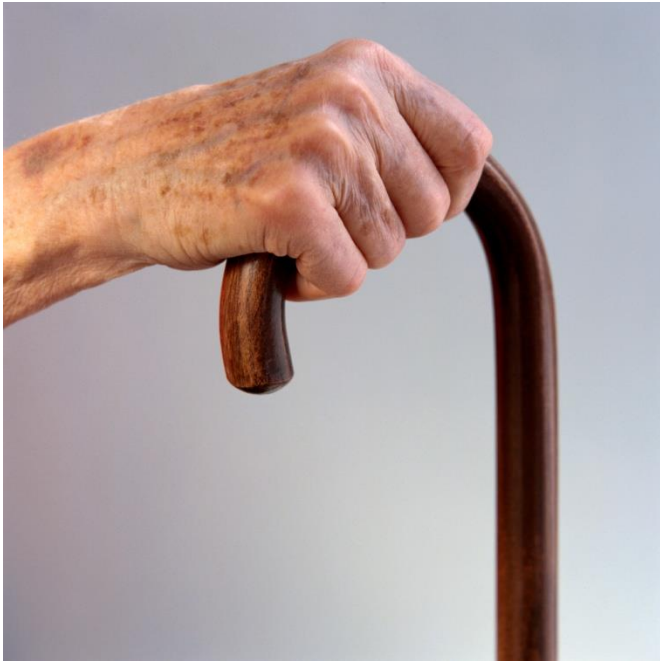
- Relationer
- Arbete
- Fritid
- Utveckling
- Samhälle
- Harmoni
- ...osv

Hur vill du vara som person?

- Kärleksfull, omtänksam, närvarande, varm, öppen, vänlig, modig, med integritet, hjälpsam, empatisk, effektiv, produktiv, accepterande, förstående, engagerad, hälsosam, humoristisk, tolerant, ödmjuk....

Att möta sig själv som 100-åring

Energibalansering

- Känn igen "bra" resp "dåliga" dagar
- Olika typer av trötthet resp återhämtning
- Växla aktivitet/återhämtning
- Randiga dagar
- Dosera/bryt ner aktiviteter i delmoment
- Gör en sak i taget
- Agera med närvaro

Olika typer av trötthet

- Fysiskt trött
- Mentalt trött
- Emotionellt trött
- Sömnig

- Utmattad

Vilket är "botemedlet" för resp typ av trötthet?

Vad är återhämtning?

- Ffa att växla modalitet!
- Gör din egen personliga lista på vad som är återhämtande för dig – just nu.

Energibalansering

Rådet är att:

- Håll en så jämn aktivitetsnivå som möjligt över alla dagar
  - Planera!
  - Håll dig till planen!
- Oftast lättast att utgå från en ”dålig dag”
- För vissa blir det här att *minska aktivitetsnivån*, för andra blir det *beteendeaktivering*.

Multitasking

- Hur effektivt är det?
- Hur brukar du göra?

Fokus på det viktiga

Huvudaktivitet

- Det jag behöver fokusera på.

Dold aktivitet

- Saker jag gör omedvetet.

Oförutsedd aktivitet

- Plötsliga avbrott/störningar.

Planera aktiviteter

- Hur länge orkar jag vara aktiv i en sån här aktivitet innan jag behöver paus?
- Hur lång paus behöver jag?
- Vilken återhämtning behöver jag?
- Hur kan jag prova att göra?

- Pomodoro/Äggklocka
- *Metod för att stå ut med kortsiktigt obehag, någon?*

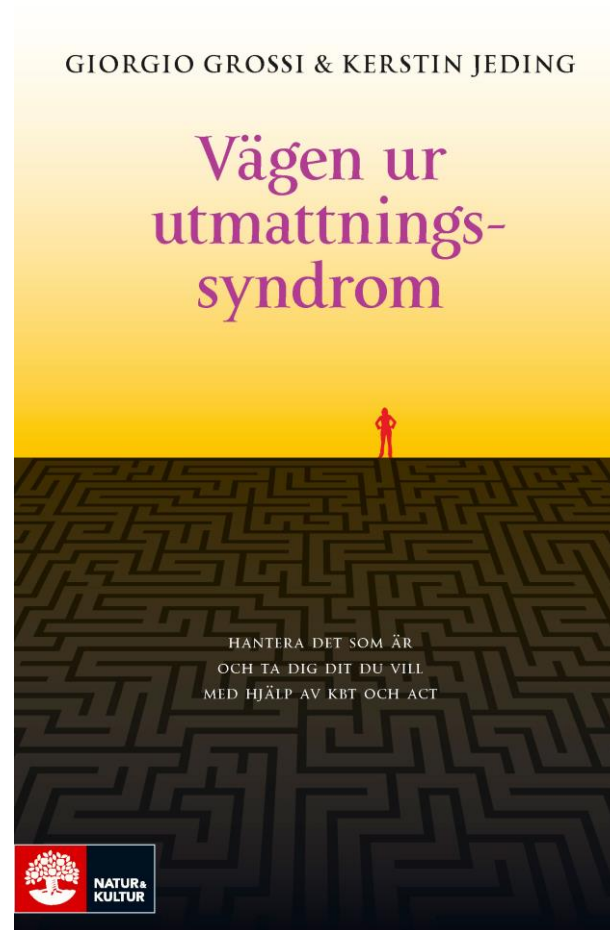
Arbetsåtergång

- Gradvis: 25-50-75-100%
- Tillfälligt symptompåslag vid upptrappning
- Anpassade uppgifter
- Träna på återhämtning i arbete
- Stödperson på arbetet
- Avstämningar

Vanliga hinder

- Tro att man är 100% frisk 25% av tiden
- Otillräckligt stöd i arbetet/hemma
- Svårt med acceptans-impulsiv
- Inriktad på "bot"
- "Alla andras fel"
- Rädsla för trötthet
- Sökan efter "inre" förklaring

Ny bok hösten 2018

www.brillbee.se/kurser/hantera-din-stress/

Onlinekurs

Elva filmsnuttar på 15-20 min

- Vad är stress?
- Beteendeanalys
- Problemlösning
- Vad är känslor (Acceptans)?
- Vad är tankar (Defusion)?
- Medveten närvaro
- Vad är viktigt i ditt liv?
- Målsättning
- En sak i taget
- Återhämtning och vila
- Återfallsprevention

Arbetsmaterial

Tack för mig!

grossi@stressmottagningen.com

www.giorgiogrossi.se